

ouders & VVE

Gemeenten, instellingen voor kinderopvang en basisscholen bundelen vaak hun krachten om kinderen een goede start te laten maken. Middels Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) pakken ze onderwijsachterstanden preventief aan. De effecten van VVE kunnen echter vergroot worden door ouders bij het VVE-programma te betrekken. Maar hoe doe je dat? Wat zijn de valkuilen? Waar moet en kun je zoal rekening mee houden bij het toevoegen van zo'n oudercomponent?

De brochure 'Ouders & VVE' geeft antwoord op deze en andere vragen. Naast theoretische informatie over ouderbetrokkenheid vindt u in deze brochure tips en voorbeelden uit de praktijk in Alphen aan den Rijn, waar de oudercomponent al enige jaren succesvol met VVE geïntegreerd is. De koppeling met opvoedingsondersteuning komt aan de orde, evenals een aantal organisatorische aandachtspunten. De brochure biedt zo een handig en inzichtelijk startpunt voor gemeenten, kinderopvangorganisaties en basisonderwijsinstellingen die met een oudercomponent aan de slag willen.

2007, JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding

Hoofdkantoor:	Kom Erbij! & VVE:
Nieuwe Gouwe Westzijde 2a	Vestastraat 2
2802 AN Gouda	2402 VM Alphen a/d Rijn
T 0182 547888	T 0172 498128
F 0182 547889	F 0172 476991
E info@jso.nl	E info@jso.nl
I www.jso.nl	I www.jso.nl

expertise-
entrumvoor
rjeugdsam-
enlevingen
opvoeding

ouders & VVE

meer effect door ouders bij het VVE-programma te betrekken

met praktijkvoorbeelden uit
Alphen aan den Rijn

ouders & VVE

Onderwijsachterstand en schooluitval staan al geruime tijd hoog genoteerd op de politieke agenda. Het zijn regelmatig terugkerende onderwerpen voor onderzoek en beleid. Als kinderen al vroeg een goede start maken, is de kans op verder succes veel groter, zo blijkt uit de vele onderzoeken* die al naar deze problemen zijn gedaan. Uit dezelfde en andere onderzoeken blijkt ook dat de mate van ouderbetrokkenheid en schoolondersteunend gedrag positieve effecten heeft op de leerresultaten van kinderen.

Naast de inzet op schooluitval heeft het rijk ook fors geïnvesteerd in beleid op Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Dit beleid dient de ontwikkeling van kinderen uit risicogroepen zodanig te stimuleren, dat hun kansen op een goede schoolloopbaan en maatschappelijke carrière worden vergroot. En met een gestructureerde didactische aanpak en een effectief programma krijgen de kinderen gerichte ondersteuning. Kortom: een preventieve aanpak van onderwijsachterstanden.

Een aantal relevante onderzoeksresultaten* op een rij:

Jonge kinderen boeken extra cognitieve vooruitgang door deelname aan centrumgerichte stimuleringsprogramma's. Een combinatie van centrum- en gezinsgerichte programma's is effectievergrotend.

De effecten van voor- en vroegschoolse programma's op de cognitieve- en taalontwikkeling van kinderen kunnen groot zijn, mits de uitvoeringscondities goed zijn.

Ouderbetrokkenheid heeft een positief effect op schoolresultaten.

Intensieve, gezinsgerichte programma's met thuisopdrachten en een looptijd van ten minste twee jaar, hebben positief effect op de opvoedingsvaardigheden van ouders. Combinatieprogramma's van hoge kwaliteit, relatief lange duur, intensieve deelname en gericht op kinderen en ouders lijken de meeste kans te bieden op lange termijn. Opvoedingsondersteuning heeft een versterkend effect op VVE-programma's.

De effecten van voor- en vroegschoolse programma's op de cognitieve ontwikkeling en de taalontwikkeling kunnen groot zijn. Voorwaarde is wel dat de uitvoeringscondities goed zijn, zo blijkt uit onderzoek. De kwaliteit van een programma en de uitvoering ervan zijn samen doorslaggevend voor een positief resultaat. Een combinatie van programma's leidt tot het meest optimale resultaat en sorteert effect op de lange termijn. Het gaat dan om programma's op school of de peuterspeelzaal, gecombineerd met programma's in het gezin. Een intensief programma met thuisopdrachten blijkt ook meer effect te oogsten dan louter voorlichting of het meegeven van materiaal aan ouders.

De praktijk: Alphen aan den Rijn

In deze brochure vindt u, naast de algemene informatie, voorbeelden van de praktijksituatie in Alphen, waar de oudercomponent al met VVE geïntegreerd is. In Alphen praat men overigens niet over VVE-peuterspeelzalen maar over voorscholen die 'Springplank' worden genoemd. Het VVE-programma is er in 2001 gestart.

- Bereik Voorschools: 4 VVE-peuterspeelzalen; 160 doelgroepkinderen = 65 %
- Bereik Vroegschool: 9 VVE-basisscholen; totaal 375 doelgroepkinderen = 60% (cijfers uit 2005)

* Onderzoek en achtergronden

- Leseman, P. (2002), Onderzoek in de voor- en vroegschoolse periode: trends en nieuwe vragen. Den Haag: NWO/PROO
- Leseman, P., H. Blok (2004), Effectiviteit van voor- en vroegschoolse educatie. In: Leseman, P., A. van der Leij (red.). Educatie in de voor- en vroegschoolse periode. Baarn: HBUitgevers
- Leseman, P., A. van der Leij (red.) (2004), Educatie in de voor- en vroegschoolse periode. Baarn: HBUitgevers
- Blok, H., a.o. (2003), The relevance of delivery mode and other program characteristics for the effectiveness of early childhood intervention with disadvantaged children. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut

MET OUDERS AAN DE SLAG

VVE-programma en een ouderprogramma

Door het VVE-programma te verbreden met een gezinsgericht programma, versterkt het effect van het programma. Zo'n aanvullende oudercomponent kan bestaan uit thematische thuisopdrachten en activiteiten. De kracht zit in de herhaling en de koppeling van de activiteiten aan wat er in de speelzaal of op school gebeurt.

Het thematisch werken spreekt ouders aan. Ze weten op deze manier waar hun kind mee bezig is. Ze kunnen er gericht naar vragen en over praten. Daarnaast biedt het uiteraard extra handvatten om thuis concreet en op een leuke manier, soms in eigen taal, te werken aan de ontwikkeling van het kind. Voor ouders en kinderen is de herkenbaarheid daarbij van belang: de kinderen herkennen thuis wat zij in de peuterspeelzaal doen, ouders zien in de speelzaal terug waar zij thuis mee bezig zijn.

Selma (3 jaar)

Puk en Ko thuis (voorschools)

In Alphen aan den Rijn hanteert men 'Puk en Ko thuis'; een oudercomponent die methodisch volledig aansluit op het VVE-programma dat in de peuterspeelzaal wordt gebruikt: 'Puk en Ko'. Het is geschikt voor kinderen vanaf drie jaar.

Ouders komen maandelijks bij elkaar. Informatie en uitwisseling staat bij deze bijeenkomsten centraal. Eerst legt de leidster uit wat het thema van de maand is en wat ze met de peuters gaan doen. De ouders krijgen de woorden, liedjes en spelletjes uit het speelzaalprogramma mee naar huis. Daarna krijgen de ouders van een consulent informatie over de mogelijkheden om thuis met het thema aan de slag te gaan: de oudercomponent. Een consulent licht het materiaal van 'Puk en Ko thuis' toe met voor elke week een activiteit, tip en suggestie. Aansluitend krijgen de ouders een opvoedkundig thema aangeboden.

Opstap (vroegschool)

Voor kinderen in het basisonderwijs werkt men in Alphen met 'Opstap', een intensievere oudercomponent. In Alphen laat men 'Opstap' aansluiten op 'Ik en Ko' (het vervolg op 'Puk en Ko'). 'Opstap' is geschikt voor kinderen vanaf 4 jaar. Iedereen kan meedoen met 'Opstap', al worden ouders van doelgroepkinderen uiteraard wel extra gestimuleerd.

Ouders krijgen voor 5 dagen per week een activiteit om thuis met hun kind te doen. De activiteiten zijn gericht op de brede ontwikkeling. Twee keer per maand komen ze bij elkaar voor de uitleg van en ondersteuning bij het materiaal. Het materiaal wordt niet zomaar meegegeven. Er wordt ook steeds gevraagd naar de activiteiten van de afgelopen week. Het is niet vrijblijvend. Aansluitend komt eens per maand een opvoedkundig thema aan de orde.

MET OUDERS AAN DE SLAG

Intensief en effectief, ook in het onderwijs

In het onderwijs is het, anders dan voor de peuterspeelzalen, nog lang geen gemeengoed om ouders bij het ontwikkelingsprogramma te betrekken of er zelfs over van gedachten te wisselen. Om de effecten van Voor- en Vroegschoolse Educatie verder te versterken, kan het ouderprogramma geïntensiveerd worden door het te integreren op de VVE-school.

Voorlichting, het aanbod en de uitleg van materialen vormt tezamen de basis om ouders bij VVE te kunnen betrekken. Maar door de ouders ook daadwerkelijk mee te laten kijken op de groep of ze in de klas te halen, gaat het veel meer voor ze leven. Intensief, maar tegelijk is het voor ouders leuk om te zien wat hun kinderen zoal in de groepssituatie doen en leren.

'Opstap' op de VVE-school

In Alphen aan den Rijn is de keuze gemaakt om de oudercomponent 'Opstap' op VVE-scholen zelf uit te voeren. Dichter bij het onderwijs en direct afgestemd op 'Ik en Ko'. Vóór die tijd was 'Opstap' voor veel leerkrachten buiten beeld. Nu het verweven is met de school weten de leerkrachten beter welke ontwikkelingsondersteunende activiteiten de ouders met de kinderen doen. Ze motiveren de ouders daarbij, vragen hoe het gaat. Er is daardoor veel directer en makkelijker contact: een leerkracht vraagt nu sneller iets aan de ouder en omgekeerd. Ook bij de werving spelen leerkrachten nu een grotere rol dan vroeger. Ze weten zelf beter waarvoor ze werven en de aansporing door leerkrachten trekt ouders sneller over de streep.

Ouders in de klas halen

Op elke peuterspeelzaal is er op donderdagmiddag een 'thee-half-uurtje'. Ouders nemen dan een kijkje in de groep. Meestal zingen de kinderen een liedje of wordt er voorgelezen. Op een aantal scholen is er maandelijks een bijeenkomst waarbij ouders even in de klas blijven. De leerkracht vertelt iets over het 'Ik en Ko'-thema van de maand en wat ze allemaal gaan doen. Ouders kunnen ook zien wat ze doen, zodat het concreet voor ze wordt.

MET OUDERS AAN DE SLAG

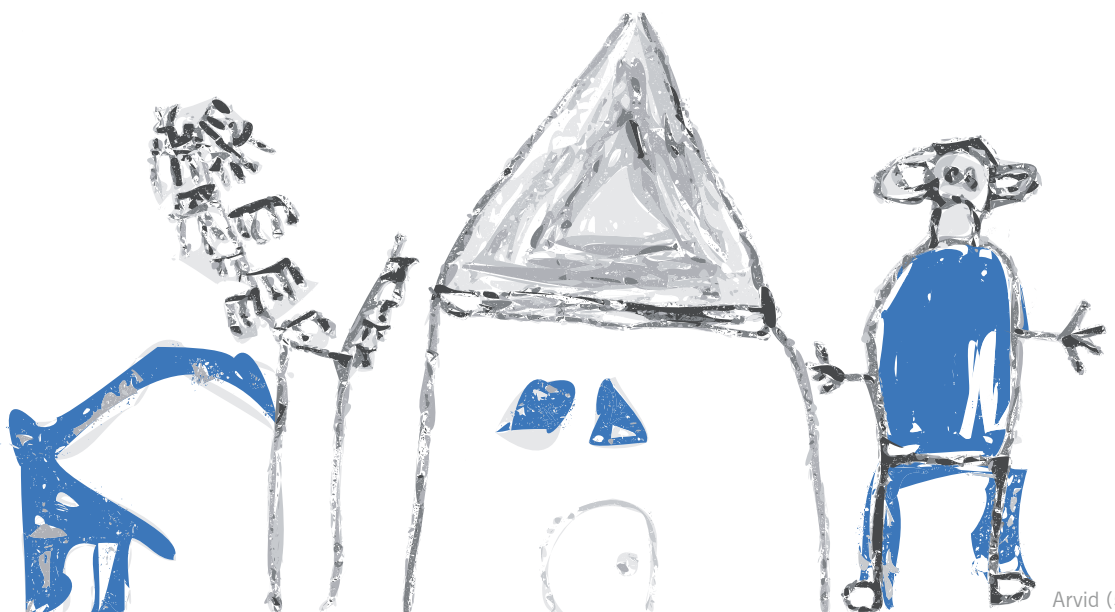
Extra effecten en mogelijkheden

Het intensieve contact met ouders door het toevoegen van de oudercomponent biedt aanvullende mogelijkheden. Zo kan naast de ontwikkelingsstimulerende activiteiten ook aandacht worden geschonken aan opvoedingsondersteuning. Hierdoor ontstaat een positieve wisselwerking: als ouders opvoedingsvaardiger zijn, komt dit het VVE-programma middels de oudercomponent weer ten goede.

Bijkomend voordeel van de ouderbijeenkomsten is het contact tussen ouders onderling. Het uitwisselen van ervaringen versterkt het wederzijds begrip. Er ontstaan zeker in gemengde groepen contacten tussen mensen van verschillende culturen. Dit heeft een positief effect op de sociale cohesie in buurten en wijken.

Versterkend effect door opvoedingsondersteuning

Eén keer per maand staat een opvoedkundig of onderwijsgerelateerd themaonderwerp op de agenda van de ouderbijeenkomst, soms met medewerking van externe deskundigen. Of de ouders ontvangen informatie over voorzieningen en instanties. De ouders kunnen zelf ook onderwerpen inbrengen. De onderlinge uitwisseling van ervaringen staat steeds centraal. Zo krijgen de ouders naast informatie over de activiteiten ook concrete opvoedingsondersteuning; dat geeft een extra dimensie aan de oudercomponent.

Arvid (5 jaar)

VOORWAARDEN

Politiek draagvlak: gezamenlijke visie uitgewerkt in beleid

Het is zowel bij de gemeente, politiek en het onderwijs niet meer de vraag óf men ouders bij de ontwikkeling van het kind moet betrekken, maar hoe men dat het best kan doen. Elke peuterspeelzaal of school geeft daar een eigen invulling aan. Het is echter wel belangrijk dat er een gezamenlijke visie is, die zijn weerslag in beleid vindt. Een coördinator of ambtenaar kan de waarde van VVE en oudercomponenten in relevante overlegstructuren steeds onder de aandacht brengen. Dit creëren van draagvlak kost tijd en moet continu een punt van aandacht zijn.

Draagvlak organisatie: team en management

Eén leerkracht kan heel enthousiast zijn over ouderbetrokkenheid. Maar het idee om veel in ouders te investeren wordt niet altijd door het hele team gedragen. Het team zal hier een gemeenschappelijk standpunt over moeten innemen en samen keuzes maken. Soms is het handig om dit proces door een externe ondersteuner te laten begeleiden.

Daarnaast moeten niet alleen de leerkrachten maar ook de directie en het bestuur volledig achter de visie rond ouderbetrokkenheid staan.

Scholing en deskundigheidsbevordering

De effectiviteit van programma's valt of staat met de kwaliteit van de professionals. Niet alleen bij de implementatie van een programma is scholing van belang; de beroepskrachten hebben ook met regelmaat behoefte aan bijscholing. Waar mogelijk gebeurt dit gemengd: leerkrachten van verschillende scholen bij elkaar maar ook met leidsters samen. Uiteraard blijft er ook specifieke scholing nodig. Veel beroepskrachten blijken behoefte te hebben aan scholing over (interculturele) communicatie met ouders.

Gemeentelijk beleid

Voor de gemeente Alphen aan den Rijn is ouderbetrokkenheid een speerpunt. De gemeenteambtenaar deelt de visie met de speelzalen en scholen. De gemeente voorziet financieel in de mogelijkheid om tot 2010 op elke school een 'Opstap'-groep te laten draaien. De gemeente geeft hiermee ook een signaal af: we doen het samen. Het zal ook agendapunt zijn van de lokaal educatieve agenda. Op de voorscholen investeert de gemeente al jarenlang in ouderbegeleiding en -programma's.

Jaarlijkse VVE-studieochtend

In Alphen aan den Rijn organiseren we een jaarlijkse VVE-studieochtend voor alle beroepskrachten die met VVE te maken hebben: van onderwijs tot thuiszorg, van GGD tot welzijn. Doel: deskundigheidsbevordering, uitwisseling van ervaringen en het stimuleren van onderlinge contacten. Dit inspireert enorm en wordt gezien als een soort beloning voor de inzet. Het geeft ook een gevoel van verbondenheid.

VOORWAARDEN

Consulenten en coördinator

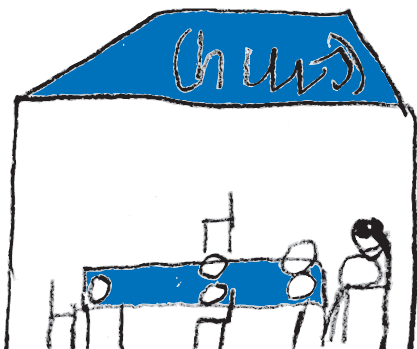
Een consulent verzorgt de ouderbijeenkomsten en ondersteunt de ouders. In de ideale situatie is de consulent iemand uit de doelgroep, die dezelfde (culturele) taal spreekt en begrijpt. Dit is uiteraard niet voor alle doelgroepen haalbaar. In een aantal gevallen wordt de uitleg in eigen taal gegeven. Dat gebeurt bij 'Opstap' in aparte ouderbijeenkomsten. Deze ouders werken ook in eigen taal thuis met het kind.

De inzet van consulenten ontlast leerkrachten en leidsters. Het is, zonder vervanging, meestal praktisch onmogelijk voor een leidster of leerkracht om een hele bijeenkomst uit de groep of klas te zijn. Een consulent onderhoudt wel nauw contact met de beroepskrachten.

En wie organiseert dat allemaal? Leerkrachten hebben er doorgaans geen tijd voor. Zeker aangezien de implementatie van VVE en oudercomponenten verder gaat dan alleen de eigen school. Een ambtenaar heeft vaak nog veel andere zaken in het takenpakket en staat verder van het veld af. Een oplossing kan gevonden worden in een bovenschoolse coördinator die de spil in het traject vormt en voor alle betrokkenen het eerste aanspreekpunt vormt.

Samenwerkingsstructuur

Om het complete VVE-programma met oudercomponenten te laten slagen, is een goede structuur voor overleg, samenwerking, uitwisseling en afstemming evident. Een coördinator, of eventueel de gemeenteambtenaar, kan dit netwerk hiertoe de juiste impulsen geven. Elkaar inspireren is het motto.

Ellen (6 jaar)

Bovenschoolse coördinator

In Alphen aan den Rijn werkt men van het begin af aan met een bovenschoolse coördinator die:

- bovenschools dingen kan organiseren;
- zaken aan elkaar kan koppelen, verbanden kan leggen;
- kan zorgen dat partijen onderling informatie en ervaringen uitwisselen;
- verantwoordelijk is voor het VVE-overleg;
- zitting heeft in diverse overleggen als ambassadeur of vertegenwoordiger van VVE;
- signalen opvangt en deze kan omzetten in advies of actie;
- alle gezamenlijke scholing organiseert;
- directies en besturen informeert;
- nieuwsbrieven en informatie via andere kanalen maakt en verspreidt;
- politiek draagvlak creëert
- de schakel vormt tussen beleid en praktijk;
- landelijke ontwikkelingen volgt en doorspeelt;
- nieuwe ontwikkelingen stimuleert;
- extra subsidiemogelijkheden zoekt en aanvraagt.

Geleidelijke en gefaseerde invoering

In Alphen zijn eerst vier scholen gestart met het 'Opstap'-project. Hun enthousiasme sloeg -mede dankzij de bestaande samenwerkingsstructuur- redelijk makkelijk over op de andere scholen. Ervaringen, gevolgen, uitvoeringscondities en dilemma's werden uitgewisseld. Een jaar later volgden de andere scholen, mede gestimuleerd door gemeentelijke subsidie die op elke school een 'Opstap'-groep mogelijk maakt.

TIPS

Organiseer kinderopvang

Zorg als dat nodig is tijdens ouderbijeenkomsten voor kinderopvang. Eventueel kan een vrijwilligster (tegen vergoeding) de allerkleinsten opvangen.

Licht ouders van tevoren goed in

Elke ouder wil het beste voor zijn of haar kind. Daar zijn ouders op te motiveren. Het is essentieel om ouders van tevoren goed voor te lichten. Waar beginnen ze aan, waarom is het belangrijk? Een persoonlijke benadering werkt hier het beste. Dat kan door een wijkverpleegkundige, een leidster, leerkracht of de consulent. Het meegeven van een briefje of folder is minder effectief.

Houd ouders op de hoogte

Op groepsniveau is het leuk een eenvoudige nieuwsbrief voor ouders te maken. Benadruk nog eens het thema van de maand, de activiteiten die gepland staan of blik terug op een vorige bijeenkomst. Zo houdt men de ouders niet alleen op de hoogte, maar blijft hun betrokkenheid ook onder de aandacht. Nog beter is het als één of meer ouders bij de vervaardiging van zo'n nieuwsbrief betrokken zijn.

Het moet leerzaam en leuk zijn

Het is belangrijk dat de bijeenkomsten de moeite waard zijn: interessant én gezellig. Af en toe iets ontspannend met elkaar doen (samen knutselen, af en toe een uitje, naar de kinderderij) werkt stimulerend.

Diploma en medaille

Het klinkt simpel, maar kinderen raken zeer gemotiveerd door de medaille die elk 'Opstap'-kind na twee jaar deelname krijgt, zo blijkt in Alphen. Ook moeders krijgen een diploma als ze een minimaal aantal keer geweest zijn; ook dat motiveert.

Feestelijke afsluiting

Organiseer jaarlijks een feestelijke afsluiting voor ouders en kinderen met bijvoorbeeld een kindertheater en de felicitaties of een stimulerend woordje van iemand van de gemeente.

Informeer de gemeente met regelmaat

Bespreek succesfactoren maar ook dilemma's met politici en andere belanghebbenden. Stuur bijvoorbeeld een tweejaarlijkse nieuwsbrief naar de gemeente en andere geïnteresseerden. Laat de coördinator bijeenkomsten en werkbezoeken voor de politiek organiseren. Ofwel: laat zien wat er gebeurt en niet slechts als er ergens geld voor nodig is. Betrek ouders bij deze informatieoverdracht: het toonbeeld van hun betrokkenheid. Wisselingen binnen de politiek maken herhaling belangrijk.

Extra subsidie

Denk ook aan extra subsidiemogelijkheden. Extra tijdelijke subsidie uit fondsen of van de provincie kan zeer stimulerend werken. Ouderbetrokkenheid is voor hen ook een speerpunt.

Brochures

Brochure over werving: 'Over de drempel'

Voor tips en ideeën over werving van ouders verwijzen we naar de brochure 'Over de drempel' van PJ PARTNERS. Hoewel die specifiek gericht is op het werven van ouders voor de VVE-peuterspeelzalen, is hij ook voor uitvoering van ouderactiviteiten bruikbaar. Gratis te downloaden van www.pjpartners.nl. [Stappenplan Ouderbetrokkenheid: 'In 10 stappen dichterbij elkaar'](#)

Deze uitgave van JSO bevat een praktische handleiding voor scholen die de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs willen vergroten. Waar nodig zijn de stappen voorzien van handige checklists, formulieren en voorbeelden. Te bestellen en gratis te downloaden vanaf www.jso.nl.

Brochure 'Ouderbetrokkenheid thuis: sleutel voor schoolsucces'

Uitgave van Spectrum Gelderland over de invloed van ouders op het schoolsucces en de rol van (voor)schoolse voorzieningen. De brochure bevat theoretische achtergronden en een praktische quickscan om beginsituatie en mogelijkheden voor ouderbetrokkenheid vanuit de (voor-) schoolse voorzieningen in kaart te brengen. Te downloaden of te bestellen van www.spectrum-gelderland.nl.

Internetadressen

www.onderwijsachterstanden.nl
www.ontwikkelingsstimulering.nl